

HƯỚNG DẪN ÔN TẬP THI HK I

MÔN NGỮ VĂN 12

Năm học 2009 – 2010

MỘT SỐ ĐỀ LUYỆN TẬP VÀ GỢI Ý LÀM BÀI

PHẦN 1: THƠ CA KHÁNG CHIẾN CHỐNG PHÁP

TÂY TIẾN (Quang Dũng)

Đề 1: Bình giảng đoạn thơ sau đây trong bài thơ Tây Tiến của Quang Dũng:

“Người đi châu mộc chiều sương ấy,

...

Trôi dòng nước lũ hoa đong đưa”.

Đề 2: Phân tích hình tượng người lính trong bài thơ Tây Tiến.

Đề 3: Cảm nhận của anh (chị) đoạn thơ sau trong bài thơ Tây Tiến:

“Dốc lên khúc khuỷu dốc thăm thẳm

...

Nhà ai Pha Luông mưa xa khơi”

Đề 4: Phân tích hình ảnh thiên nhiên trong bài thơ Tây Tiến.

Đề 5: Cảm nhận của anh/chị về đoạn thơ sau trong bài Tây Tiến:

“Tây Tiến đoàn binh không mọc tóc,

....

Sông Mã gầm lên khúc độc hành”

Gợi ý

Đề 1. Bình giảng đoạn thơ:

Các ý chính:

1. Tây Tiến là bài thơ tiêu biểu của Quang Dũng và của thơ ca thời kì kháng chiến chống thực dân Pháp. Cả bài thơ là một hồi tưởng, bốn câu thơ bình giảng ở đây cũng là hồi tưởng. Sau cảm hứng tràn đầy về cuộc hành trình đầy gian khổ tự hào của các chiến sĩ Tây Tiến, bài thơ gợi lại những kỉ niệm sâu sắc, một thời từng gắn bó với đoàn quân Tây Tiến. Bên cạnh hình ảnh chan hoà màu sắc, âm thanh và rất tình tứ của "hội đuốc hoa" là cảnh sông nước miền Tây mênh mang mờ ảo.

2. Không gian dòng sông trong một buổi "chiều sương" thật lạnh lẽo, hoang dại. Bên dòng sông đậm màu sắc cổ tích, huyền thoại ấy, thiên nhiên qua ngòi bút tài hoa của Quang Dũng như có linh hồn phảng phất trong gió, trong cây:

" Có thấy hồn lau nẻo bến bờ"

3. Quang Dũng không tả mà chỉ gợi. Và cái "dáng người trên độc mộc" cũng là gợi, nhưng vẫn làm rõ cái dáng đẹp, khoẻ của những chàng trai, cô gái trên con thuyền độc mộc lao trên sông nước. Như hoà hợp với con người, những bông hoa rừng cũng "đong đưa" làm duyên trên dòng nước

lũ.

4. Bốn câu thơ như một bức tranh thủy mặc. Nhà thơ không chỉ làm hiện lên trước người đọc vẻ đẹp của thiên nhiên mà còn gợi lên cái phần thiêng liêng của cảnh vật. Đó không phải là bức tranh tĩnh vật mà chính là những kỉ niệm đẹp không bao giờ nguôi yên trong kí ức của nhà thơ. Nét đặc sắc nghệ thuật của bốn câu thơ: Những nét vẽ chấm phá, tinh tế, mềm mại, tài hoa, truyền được cái hồn của cảnh vật.

Đề 2. Phân tích hình tượng người lính trong bài thơ *Tây tiến*.

Các ý chính cần có

1. Giới thiệu khái quát:

- Quang Dũng (1921-1988) là nghệ sĩ đa tài nhưng nổi bật là thơ. *Tây Tiến* là bài thơ nổi bật nhất trong đời thơ của ông nói về những kỷ niệm với trung đoàn Tây Tiến.

- Trung đoàn Tây tiến thành lập năm 1947, hoạt động ở vùng biên giới Tây Bắc hoang vu, khắc nghiệt. Đơn vị phần lớn là thanh niên Hà Nội: học sinh, sinh viên, trí thức... Quang Dũng là một thành viên của đoàn quân ấy.

- Cuối năm 1948, Quang Dũng rời xa Tây Tiến. Cảm xúc về những kỉ niệm dâng trào, ông viết *Nhớ Tây Tiến* (in lần đầu năm 1949) sau đổi là *Tây Tiến*. Bài thơ đặc biệt thành công trong việc khắc họa hình tượng người lính.

2. Hình tượng người lính Tây Tiến:

- Vẻ đẹp hào hùng:

+ Trong cuộc trường chinh gian khổ: người lính ở đây là những trí thức, học sinh, sinh viên xuất thân Hà Nội, chưa quen với gian lao, lại phải ném vào cuộc hành quân dài ngày, địa hình hiểm trở, khắc nghiệt, phải đối mặt với cái chết từ nhiều phía.

+ Tư thế hành quân, dáng vẻ dữ dội khác thường của người lính (chú ý một số hình ảnh: *gục lên súng mũ bỏ quên đời, đoàn binh không mọc tóc, xanh màu lá, dãi oai hùng, mắt trừng...*)

+ Lí tưởng chiến đấu cao đẹp và tinh thần hi sinh cho Tổ quốc (đi sâu phân tích các hình ảnh: những nắm *mồ viển xứ, chẳng tiếc đời xanh, chẳng về xuôi*, âm thanh trầm hùng của sông Mã đưa tiễn những người con hi sinh về đất mẹ).

- Vẻ đẹp hào hoa, lãng mạn:

+ Vẻ đẹp của tình người: gian khổ, ác liệt, hi sinh, người lính ở đây vẫn là những con người mơ mộng, lãng mạn, quyến luyến tình người (tình cảm với cô gái Mai Châu mùa cơm mới, dáng kiêu thơm của cô gái Hà thành, dáng hình sơn nữ trên con thuyền độc mộc).

+ Cảm xúc về thiên nhiên: tinh tế trong phát hiện và cảm nhận cái đẹp (một nếp nhà sàn thấp thoáng trong mưa, hồn lau nơi bờ suối, dáng hình sơn nữ buổi hoàng hôn, bông hoa đong đưa trên dòng nước...). Dễ say đắm trước những vẻ đẹp man sơ và khác lạ (độc thăm thẳm, cồn mây heo hút, thác gầm thét, cọp reo người...)

+ Tâm hồn lạc quan, yêu đời, nguyện dâng thân vào cuộc chiến đấu được thể hiện qua quan niệm lãng mạn về ngòi anh hùng (coi cái chết nhẹ tựa lông hồng) và qua nếp sinh hoạt văn hoá ngay trong những ngày gian khổ, hi sinh (những đêm liên hoan văn nghệ trong rừng sâu)

- Nghệ thuật của ngòi bút Quang Dũng trong khắc hoạ hình tượng người lính:

+ Hình ảnh đặc sắc (*đoàn binh không mọc tóc, xanh màu lá, giữ oai hùm*), ngôn từ mới lạ và sự kết hợp của các từ cổ với các từ ngữ dân dã, đời thường (*biên cương, viễn xứ, kiêu thom, chiếu, đất, bỏ quên đời, chẳng về xuôi*) tạo được vẻ cứng cỏi ngang tàng của người lính gần với các tráng sĩ trong văn học cổ mà vẫn hiện đại.

+ Bút pháp hiện thực đan xen bút pháp lãng mạn, thủ pháp đối lập - tạo nên vẻ lãng mạn, bay bổng của người lính mà vẫn rất chân thực, tạo âm hưởng bi tráng cho bài thơ.

3. Đánh giá:

- Thành công trong việc khắc hoạ hình tượng người lính xuất thân Hà Nội đã làm hoàn thiện gương mặt người lính kháng chiến chống Pháp năm xưa, đặt *Tây Tiến* vào vị trí không thể thay thế trong thơ ca về đề tài người lính.

- Sự tài hoa, tấm lòng xúc động chân thành của Quang Dũng đã dựng nên tượng đài bất tử về người lính vô danh trong cuộc chiến đấu hi sinh cho Tổ quốc.

Đề 3. Các ý chính cần có:

1. Giới thiệu xuất xứ đoạn thơ.

Tây Tiến là một trong những bài thơ tiêu biểu nhất của Quang Dũng và của thơ ca Việt Nam giai đoạn kháng chiến chống thực dân Pháp. **Tây Tiến** viết về những kỷ niệm của một đoàn quân chiến đấu ở vùng biên giới Việt - Lào. Đây là một vùng rừng núi hoang vu với nhiều đèo cao, vực sâu, thú dữ... Thiên nhiên khắc nghiệt, hiểm trở nhưng cũng rất hùng vĩ, nên thơ. Đoạn thơ trên đã khắc họa rõ nét bức tranh thiên nhiên đặc sắc ấy, đoạn thơ nằm ở phần đầu bài thơ.

2. Ba câu thơ đầu tái hiện vẻ đẹp hùng vĩ, nên thơ của thiên nhiên miền Tây Tổ Quốc. Với bút pháp lãng mạn, Quang Dũng đã miêu tả rừng núi nơi biên cương với vẻ đẹp vừa hoành tráng, dữ dội, hiểm trở, vừa huyền bí, hoang sơ nhưng rất đỗi thân thương, gắn bó với người lính. "Dốc lên khúc khuỷu dốc thăm thẳm" - một câu thơ sử dụng nhiều thanh trắc gợi lên cảm giác góc cạnh, gồ ghề, đầy nguy hiểm của thiên nhiên đồng thời cũng thể hiện được nỗi vất vả, gian nan của người lính Tây Tiến. "Heo hút cồn mây súng ngửi trời" - câu thơ vừa mô tả được chiều cao của vách núi vừa thể hiện được sự tinh nghịch, lạc quan của người chiến sĩ. "Ngàn thước lên cao, ngàn thước xuống" - câu thơ thứ ba ngắt nhịp ở giữa gợi lên được sự gập ghềnh, khúc khuỷu và hiểm trở của thiên nhiên. Ba câu thơ đầu tái hiện rõ nét những vất vả, gian truân của người chiến sĩ Tây Tiến trên con đường hành quân chiến đấu, chính khung cảnh thiên nhiên đã nâng cao tầm vóc của người chiến sĩ.

3. Câu thơ cuối "Nhà ai Pha Luông mưa xa khơi" - Quang Dũng sử dụng toàn thanh bằng tạo nên một hình ảnh gần gũi thân thuộc, một dấu hiệu bình yên giữa mênh mông rừng núi hiểm trở, xa lạ. Câu thơ đồng thời cũng thể hiện được tâm trạng thanh thoi như tiếng thở phào nhẹ nhõm của người lính khi lên tới đỉnh dốc và nhìn thấy những bản làng thấp thoáng ẩn hiện giữa làn mưa rừng.

Đề 4.

Phân tích hình ảnh thiên nhiên trong *Tây Tiến* của Quang Dũng.

A. Yêu cầu:

- 1.** Phân tích, chỉ ra được những đặc điểm của thiên nhiên Tây Tiến - một vùng rừng núi nơi miền Tây Tổ quốc thời kì kháng chiến chống Pháp.
- 2.** Thấy được bút pháp mô tả thiên nhiên, tấm lòng xúc động chân thành của nhà thơ với những kỉ niệm Tây Tiến.

B. Nội dung chính cần có.

1. Giới thiệu khái quát.

- Quang Dũng (1921 - 1988) là nghệ sĩ đa tài nhưng nổi bật nhất là thơ. *Tây Tiến* là bài thơ tiêu biểu nhất trong đời thơ của ông nói về những kỉ niệm với trung đoàn Tây Tiến.
- Trung đoàn Tây Tiến thành lập năm 1947, hoạt động ở vùng biên giới Tây Bắc hoang vu, khắc nghiệt. Đơn vị phần lớn là thanh niên Hà Nội: học sinh, sinh viên, trí thức... mà Quang Dũng là một thành viên.
- Cuối năm 1948 Quang Dũng rời xa Tây Tiến. Cảm xúc về những kỉ

niệm dâng trào, ông viết *Nhớ Tây Tiến* (in lần đầu năm 1949) sau đổi là *Tây Tiến*. Cùng với việc khắc hoạ hình tượng người lính, bài thơ cũng thành công trong việc khắc hoạ hình ảnh thiên nhiên núi rừng miền Tây Tổ quốc.

2. Hình ảnh thiên nhiên Tây Tiến.

a) Vùng núi rừng hiểm trở, hoang vu, khắc nghiệt.

Đốc cao khúc khuỷu, ngàn thước dựng đứng, chất ngất. Vực sâu heo hút, thăm thẳm, lấp trong sương núi. Vẻ hoang vu xa vắng gọi lên từ những tên làng, tên bản, tên châu rất lạ tai (chú ý các từ tạo hình, sự phối thanh, ngắt nhịp trong cách mô tả thiên nhiên ở đoạn thơ đầu).

b) Thiên nhiên hùng vĩ và thơ mộng.

Thiên nhiên Tây Tiến có cái hùng vĩ, trùng điệp, thăm thẳm đồng thời cũng có vẻ đẹp thơ mộng, lãng mạn của nó (chú ý các hình ảnh: hương hoa rừng thoang thoảng trong đêm, nếp nhà sàn thấp thoáng trong mưa bay, dáng hình sơn nữ trên con thuyền độc mộc giữa hai bờ lau sậy hoang vu, hoa trôi đong đưa trên dòng nước...)

c) Thiên nhiên hoang dã, huyền bí, thâm u.

Ngòi bút Quang Dũng đã trả lại cho núi rừng Tây Tiến vẻ huyền bí, thâm u ngàn đời của nó (*chú ý: những con đường heo hút trong mây, trong sương lấp, những buổi chiều âm vang tiếng gầm thét của những ngọn thác, cảnh đêm đêm cọp trêu người, hồn lau nơi rừng suối...*)

d) **Nghệ thuật mô tả thiên nhiên của Quang Dũng.** Sử dụng các từ ngữ giàu chất tạo hình, hình ảnh độc đáo, lạ. Nghệ thuật phối thanh, ngắt

nhịp. Đặc biệt thủ pháp đối lập, bút pháp hiện thực đan xen bút pháp lãng mạn... làm cho thiên nhiên Tây Tiến vừa dữ dội, hoành tráng mà cũng thơ mộng, tràn đầy cảm hứng lãng mạn, đầy thử thách mà không làm con người run sợ, nản lòng.

3. Đánh giá

-Thiên nhiên Tây Tiến chính là cái nền cho sự xuất hiện người lính Hà Nội và bộc lộ phẩm chất của họ: hào hùng và hào hoa. Tạo nên vị trí không thể thay thế của *Tây Tiến* ở thơ ca về đề tài người lính.

- Thiên nhiên cụ thể sinh động trong bài thơ cho thấy tài năng và những kỉ niệm của Quang Dũng về đoàn quân Tây Tiến thật sâu sắc, cảm động.

Đề 5. Các ý chính:

1. Giới thiệu về tác giả, hoàn cảnh sáng tác, giới thiệu đoạn trích

- Quang Dũng (1921-1988), quê ở huyện Đan Phượng, tỉnh Hà Tây. Ông làm thơ, viết văn và vẽ tranh. Tiêu biểu là tập thơ *Mây đầu ô* (1986).

- *Tây Tiến* in trong tập *Mây đầu ô*. Bài thơ ra đời gắn với một chặng đường hoạt động trong quân đội của nhà thơ.

Tây Tiến là một đơn vị quân đội được thành lập năm 1947 có nhiệm vụ phối hợp với quân đội Lào bảo vệ biên giới Việt - Lào và đánh tiêu hao lực lượng quân đội Pháp. Chiến sĩ Tây Tiến phần đông là thanh niên Hà Nội.

Bài thơ ra đời khi Quang Dũng rời xa đơn vị, nhớ Tây Tiến, nhớ đồng đội thôi thúc và tạo nguồn cảm hứng cho nhà thơ.

- Bài thơ gồm bốn đoạn. Đoạn cần bình giảng là đoạn thứ ba trong thi phẩm.

2. Bình giảng đoạn thơ

a) Sơ lược về đoạn thơ

Trên cái nền hùng vĩ và diễm lệ của núi rừng miền Tây (đoạn thơ 1 và 2), tới khổ thơ này chân dung người lính Tây Tiến được thể hiện qua dòng hồi tưởng và nỗi nhớ của Quang Dũng. Hình ảnh người lính Tây Tiến được tái hiện với tầm vóc bi tráng khác thường, tầm vóc của những con người "Quyết tử cho Tổ quốc quyết sinh" song vẫn đậm chất lãng mạn, thơ mộng, hào hoa.

b) Hai câu thơ đầu

*"Tây Tiến đoàn binh không mọc tóc
Quân xanh màu lá dữ oai hùm"*

Bệnh sốt rét làm rụng hết tóc và màu da xanh như lá của đoàn binh Tây Tiến là hiện thực khắc nghiệt được diễn tả bằng phép tạo hình thật dữ dội: vừa tột cùng cơ cực (không mọc tóc) vừa lẫm liệt kiêu hùng (dữ oai hùm). Hai câu thơ bật lên từ hiện thực trần trụi mà vẫn tạo được vẻ đẹp khác thường của người lính. Cụm từ "dữ oai hùm" thể hiện cái đẹp của dũng khí, nét oai phong của người chiến binh. Người chiến sĩ Tây Tiến mang cái oai linh của núi rừng trong dáng vẻ lẫm liệt cách của mình.

c) Hai câu thơ tiếp theo diễn tả sinh động vẻ đẹp tâm hồn của người lính Tây Tiến. Ý chí đánh giặc "Quyết tử cho Tổ quốc quyết sinh" được diễn tả qua hình ảnh "Mắt trừng gửi mộng qua biên giới". Người lính với ý

chí ấy lại rất lãng mạn, hào hoa trong đời sống tình cảm: quê hương, đôi lứa. Cái chí và cái tình của người lính được thể hiện thật đẹp, lãng mạn. Cái chung và cái riêng không mâu thuẫn nhau, tạo nên vẻ đẹp tinh thần của người chiến sĩ Tây Tiến.

d) Hai câu 5 và 6

"Rải rác biên cương mồ viễn xứ

Chiến trường đi chẳng tiếc đời xanh"

"Rải rác biên cương mồ viễn xứ" là một phần bức tranh hiện thực khắc nghiệt của chiến tranh: mất mát, đau thương. Người lính Tây Tiến không ngần ngại nhìn thẳng vào hiện thực đó. Họ sống có lý tưởng cao đẹp, dám xả thân vì Tổ quốc, "chẳng tiếc đời xanh". Câu thơ 6 mang âm hưởng của những câu thơ cổ điển tả "Chí làm trai dậm nghìn da ngựa", coi cái chết nhẹ tựa lông hồng. Đó là lời thề cảm tử trước lúc lên đường. (Chú ý các từ Hán Việt: "biên cương", "viễn xứ", làm tăng vẻ đẹp tôn nghiêm của những năm mồ người chiến sĩ).

e) Hai câu thơ cuối:

"Áo bào thay chiếu anh về đất

Sông Mã gầm lên khúc độc hành"